

KNYGOS

Du Paberžės kunigai – Tautos dvasios žadintojai

Romualdas Kriaučiūnas

Joana Dargužytė-Perednienė.
Tautos dvasios žadintojai.
Printėja, Kaišiadorys, 2018

Knyga skiriama Lietuvos Valstybės atkūrimo šimtmečiui (1918-2018), 1863 metų sukilimo 155-osioms metinėms ir vieno iš pagrindinių sukilimo vadų - Paberžės klebono Antano Mackevičiaus - 190-osioms gimimo metinėms bei visiems Paberžės krašto patriotams, kovojusiems už Lietuvos nepriklausomybę. Knyga taip pat skiriama kunigui vienuoliui kapucinui Tėvui Stanislovui - pamokslininkui, Lietuvos pasipriešinimo sovietinei okupacijai dalyviui, žydų gelbėtojui, tremtiniui, (Šįmet minime 100-ąsias jo gimimo metines). Parengti šią knygą autorė skatino ir tai, kad 2018 metais, minint Tėvo Stanislovo 100-ąsias gimimo metines, Lietuvos Respublikos Seimas paskelbė Tėvo Stanislovo metais.

Knygą redagavo Jonas Laurinavičius, Tėvynės pažinimo draugijos pirmininkas. Savo žodyje jis rašo, kad savo garbų jubiliejų Joana Dargužytė-Perednienė pasitinka su šia knyga, kurią pati parengė. Anot jo, ryškus knygos bruožas – didelė pagalba ir meilė savo garbiems kraštiečiams. Įvade autorė rašo, kad jos aprašyti du kunigai gyveno ir dirbo skirtingose epochose, bet jų darbai bei siekiai vienodi. Jie abu norėjo matyti laisvą Lietuvą, norėjo matyti laimingus Lietuvos žmones. Jų tikslas vienas – mylimoji Tėvynė Lietuva.

Toliau redaktoriaus skyrelyje skaitome, kad Paberžė yra viena iš išskirtinių mūsų šalies vietų. 1863 m. ji buvo aplinkinių kaimų sukilėlių telkimosi centras, o mūsų laikais, Tėvo Stanislovo dėka – viena iš dvasinio atgimimo centrų. Paberžė žinoma ir lankoma žmonių iš visos Lietuvos ir iš užsienio. Apie kunigą Antaną Mackevičių ir jo kovas sukilimo metu supažindina Paberžėje esantis vienintelis Lietuvoje 1863 m. sukilimo muziejus, o Tėvą Stanislovą jauiti kiekviename žingsnyje.

Pirmieji 59 knygos puslapiai skirti kun. Antanui Mackevičiui. Turiu prisipažinti, kad apie jį iki šiol nebuvau nieko girdėjęs. Knygos autorė, gimusi vos už kelių kilometrų nuo Paberžės (Kėdainių r.), teigia, kad Paberžė – tai vieta, kur vis dar gyva žmogaus dvasinio apsisprendimo, išsilaisvinimo iš bet kokios priespaudos idėja. Aprašoma Paberžė istorijos vingiuose, taip pat ir legenda, kurią pasakojosi vietiniai gyventojai apie Paberžės bažnyčią. Toliau glaustai pateikiama kun. Antano Mackevičiaus biografija. Jis gimė 1828.06.14 Morkiuose, Raseinių apskrityje. Matydama, kad Lietuvos valstiečiai ypač pamaldūs ir labai pasitikimi kunigais, nusprendė tapti kunigu, kad galėtų būti arčiau liaudies ir skatinti kovą prieš carizmą ir baudžiavą. 1855 m. vyskupas Motiejus Valančius naują kunigą paskyrė į Paberžę. Ir dabar ten tebe-

stovi klebonija, kurioje 1855-1863 m. gyveno kunigas, tapęs sukilimo vadu. Jis pasižymėjo kaip atsidavęs savo tarnybai kunigas, dažnai lankė ligonius, pagarsėjo savo pamokslais. Kalbėdavo apie būtinybę kovoti prieš žmonių išnaudojimą, už krašto laisvę.

1863 m. pavasarį Lietuvoje prasidėjo sukilimas prieš carinės Rusijos priespaudą. A. Mackevičius pirmasis išsakė nepriklausomos Lietuvos idėją. Balandžio 20 d. Paberžės bažnyčioje jis pasakė ugningą pamokslą, perskaitė sukilėlių manifestą, ragino dalyvauti sukilime. „Po to nuskubėjo į kleboniją, kur, nusimetęs sutaną, apsivilko pilką sermėgą, apvedžiotą juodu kailiuku, šoko ant juodo arklio, sukomandavo sukilėliams ir visi išėjo į mišką, galingais balsais dainuodami“ (psl. 21). Toliau aprašomi pirmieji žygiai ir įvairios kautynės, suėmimas, teismas ir mirties nuosprendis. 1863 m. gruodžio 28 d. A. Mackevičius Kaune buvo viešai pakartas.

Antroje knygos dalyje pagarbiam ir su meile pristatomas Tėvas Stanislovas, kurio tikrasis vardas - Algirdas Mykolas Dobrovolskis. Gimęs 1918.09.29 Radviliškyje, įstojo į Plungės kapucinų vienuolyną, mokėsi Kauno kunigų seminarijoje. 1944.03.25 brolis buvo išventintas į kunigus ir taip tapo Tėvu Stanislovu. Jau po karo važinėjo po visą Lietuvą ir netrukus išgarsėjo kaip drąsus pamokslininkas. Savo pamoksluose jis drąsino žmones nepasiduoti nusivylimui ir girtuoklystei, skatino remti kovotojus už laisvę ir nestoti į komunistų partiją, ragino tuoktis bažnyčioje ir nešvesti sovietinių švenčių. Aišku, dėl šių kalbų neliko nepastebėtas MGB. 1948 m. pavasarį Kauno arkivyskupijos valdytojas uždraudė jam sakyti pamokslus. 1948.08.11 buvo areštuotas ir apkaltintas antisovietine propaganda. Tardomas savo pamokslų turinio neišsigynė. Jis buvo nuteistas 10 metų lagerio Komijos ASSR. Buvo paleistas 1956 m., bet netrukus vėl buvo suimtas ir ištremtas į Vorkutą.

Knygoje savo gyvenimą lageriuose aptaria pats Tėvas Stanislovas. Tik 1961 m. kunigystės teisės buvo jam grąžintos. Valdžia norėjo populiarų kunigą atskirti nuo visuomenės. 1966 m. jis buvo perkeltas į vieną varginiausių užkampio parapijų Kėdainių r. pakrastyje – Paberžę. Tėvo Stanislovo apibūdinimu – „autobusų stotelė už keturių kilometrų, telefonas už keturių kilometrų. Biednystė, biednystė ir vienatvė. Sebuklinga vieta: nei partorgo, nei komsorgo“ (psl. 68). Jo sekimas ir tardymai nesibaigė. Tėvas Stanislovas tęsė kun. Antano Mackevičiaus kovą už laisvę ir nepriklausomybę, už socialinį teisingumą, tik neginkluota forma. Kardinolas Vincentas Sladkevičius 1990 m. jį perkėlė į Dotnuvą atkurti kapucinų vienuolyno. Tada Tėvui Stanislovui jauėjo 72 metai. Tačiau jis ir toliau aptarnavo ne tik Dotnuvos, bet ir Paberžės parapijų tikinčiuosius.

Aprašomos 2005.06.05 Tėvo Stanislovo Paberžėje aukotos paskutinės šv. Mišios. „Eidamas 87-uosius metus 2005.06.23 Tėvas Stanislovas tyliai iškeliavo užsitarnauto poilsio palikdamas mylimą parapiją, jos žmones, nesibaigiančius rūpesčius ištikimam tar-

nauti Dievui, žmonių meilei ir geriu.“ (psl. 76).

Knygos pabaigoje sutelkti įvairūs Tėvą Stanislovą pažinojusių asmenų prisiminimai. Knygos autorė skaitytojams primena, kad Tėvas Stanislovas už rankos mūsų nebepašims, neištars sielą numaldančio, gydančio žodžio. „Tačiau Tėvelis pasirūpino, kad netgi

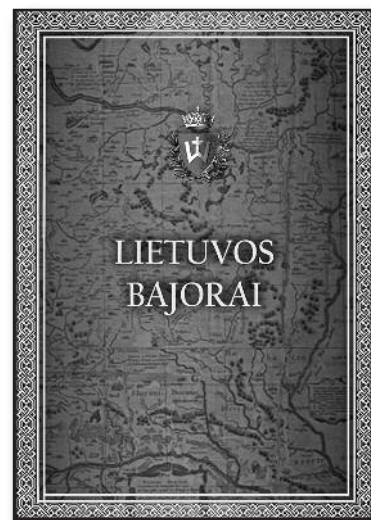
jam mirus, jaustumė jo artumą“ (psl. 112).

Knyga gausiai iliustruota nuotraukomis ir dokumentų faksimilėmis. Gaila, kad jos tiražas vos 90 egz. Sveikinimai autorei jos garbaus jubiliejaus proga, padovanojusiai mums šią knygą apie Tautos dvasios žadintojus! □

Išleistas enciklopedinio leidinio „LIUVOS BAJORAI“ pirmasis tomas

Jonas Kaniauka

Atspausdinta neturinti pavyzdžio knyga, kurios parengimas užtruko beveik metus. Leidėjas – Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka. Lapkričio 4-ąją ji pristatyta Kauno karininkų ramovėje.

Enciklopedijos sutiktuvėse dalyvavo netik giminių, kurios aprašytos knygoje, atstovai, bet ir nemažai žinomų asmenybių, įvertinusių naująjį leidinį. Kaip gimė toji knyga, papasakojo jo sudarytojas ir redaktorius rašytojas Leonas Peleckis-Kaktavičius. Buvo pasakyta daug gražių žodžių enciklopedinio leidinio rengėjams, ypač Organizacinės-kūrybinės grupės vadovei Aistei Grybauskienei. Iš visų Lietuvos kampečių atvykusių bajorų laukė vaisės ir aukšto meninio lygio koncertas. Susirinkusiems koncertavo solistai Kristina Zmailaitė ir Edmundas Seilius bei Jazz quartet – Danielius Praspaliauskis (saksofonas), Romualdas Milašius (klavišiniai), Andrejus Daugirdas (bosinė gitara), Arvydas Vainius (mušamieji).

Enciklopedinio pobūdžio 243 puslapių leidinyje – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bajorų palikuonių 78 giminių istoriniai ir biografiniai duomenys, herbai, genealoginiai medžiai, schemas, istorinės nuotraukos. Knyga – solidi, tikra to žodžio prasme bajoriška. Pagirtinos jauno dizainerio Liudo Nekrošiaus pastangos.

Pravartu susipažinti su leidinio sudarytojo ir redaktoriaus L. Peleckio-Kaktavičiaus pratarne „Apie tai, kas išskiria, o ne atskiria“, išspausdinta knygoje:

„Jau lygiai ketvirtis amžiaus, kai Lietuva išgirdo būrelio entuziastų norą atkurti Bajorų sąjungą. Šiandien legitimuotų bajorų palikuonių per keturis tūkstančius.

Anot išmintingojo Cicerono, istorija – tikras praeities liudininkas, tiesos šviesa, gyvoji atmintis. Nors dauguma Lietuvos bajorų karališkosios sąjungos narių darbų susiję su kultūra, kultūros paveldu, istorinis aspektas dominuojantis. Nenuostabu, nes protėvių užtarnauta garbė tarsi šviesulys, kuris lydi ir, be abejo, visada lydės tai, kas vyko Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) laikais, 1831 ir 1863 metų sukilimų dienomis, carinės priespaudos ir sovietinės okupacijos metais. Ypač išskirtiniai bajorijos nuopelnai Lietuvos rašytiniam žodžiui, mokslui, nepriklausomybei. (...)

Šio enciklopedinio pobūdžio leidinio rengėjai įsitikinę, jog tai tik pirmasis panašaus pobūdžio tomas, turintis teisę į tęsinius, kuriuose prisistatys jau kiti bajorų palikuoniai. Nors tekstai pateikti remiantis archyvine medžiaga, po kiekvienu iš jų yra autoriaus vardas ir pavardė. Be konkrečios faktinės medžiagos kai kur rasite ir vieną kitą legendą, įdomesnę atsiminimą, pastebėjimą, kurie, viliamės, tik priartins pažintį su ta ar kita garbinga gimine.

Knygoje – ne tik spalvoti giminių herbai, bet ir genealoginiai medžiai arba schemas, ir retesnės vieną ar kitą giminę pristatančios fotografijos.

Bajorystės linija – tai, kas sieja visus čia draugėn atėjusius. Garbė, Tiesa, Orumas – ne šiaip sau žodžiai, dažnai lydintys tuos, kurie iš savo protėvių paveldėjo išskirtinį vardą. Ir tos knygos eilutėse, o ir tarp eilučių – tai, kas išskiria, o ne atskiria.

Ta proga norėtusi atskirai paminėti daugelį šios knygos faktų, įvykių, vardų, nes jau ne tik mūsų protėviai daug nusipelnę savo Tėvynei, bet ir jų atžalos. Tačiau skaitytojas pats labai nesunkiai tuo įsitikins. Taip, tarp pastaraisiais dešimtmečiais gyvenusių bajorų palikuonių būta ir už Lietuvą galvas paguldžiusių partizanų, ir Sibiro gulagus, sovietines represijas iškentusių, amžino išalo žemėje pasilikusių, ir „Katalikų Bažnyčios Kroniką“ platinusių, ir Sausio 13-osios bei kituose Atgimimo įvykiuose savo meilę gimtajam kraštui įrodžiusių. Daug ir šiandien didelių, gražių darbų Tėvynės labui darančių.“

Be kita ko, enciklopedija ir prezidentinė: joje – Nutautų giminės aprašymas; bajoraitė Alma Marija Nutautaitė-Adamkienė – Lietuvos Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus žmona.

Enciklopediniame leidinyje – nemažai ir su išėvija susijusių asmenybių. Pažymėtina, kad šių metų liepos 7-ąją Vilniaus Rotušėje Bajorystės pripažinimo aktai įteikti ne tik Lietuvoje, bet ir Argentinoje, JAV, Italijoje, Norvegijoje, Airijoje, Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje gyvenantiems bajorų palikuonims.

Neabejotina, kad ši knyga sudomins ir nieko bendra su bajoryste neturinčius plačiajame pasaulyje gyvenančius lietuvius.

Pradedama rinkti medžiaga antrajam enciklopedijos tomui. □